

УДК 159.9

Бочелюк В.Й.¹, Новотарський М.Є.²

¹ д-р психол. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. СН-118 НУ «Запорізька політехніка»

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ ДО ЗАПОБІГАННЯ ВІКТИМНІЙ ПОВЕДІНЦІ ПІДЛІТКІВ

Професійна готовність визначається як закономірний цілеспрямований результат визначеної спеціальної професійної підготовки фахівців, його особистісно-мотиваційного ствердження, налаштованості на працю, уміння перемагати труднощі, їх освіту, самоосвіту, самовиховання, бажання досягти успіху і уміння долати перешкоди. Більшість дослідників вказують, що професійна готовність – складне психологічне, особистісне утворення, активний діяльнісний стан особистості, певна складна її якість, що включає систему інтегрованих властивостей. Відповідно, такою готовністю регулюється професійна діяльність фахівця, забезпечується ефективність.

Вітчизняні та зарубіжні науковці визначають і обґрунтовують поняття «готовності» залежно від видів професійної діяльності, до прикладу можна навести такі роботи: О. І. Степаненко досліджувала формування готовності викладачів вищих навчальних закладів МВС України до попередження та розв'язання професійних конфліктів, Р. В. Моцик розглядає формування готовності майбутніх учителів початкових класів використовувати персональний комп'ютер як засіб навчальної діяльності, Л. М. Прудка здійснила обґрунтування формування інтегративної готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності, Е. М. Сивохоп визначає готовність до самопізнання майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі фізичної підготовки, О. О. Сакалюк займається питанням формування готовності менеджерів освіти до професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі, І. В. Большакова здійснювала дослідження питання формування готовності курсантів вузів внутрішніх військ МВС до виконання службово-професійного обов'язку в процесі професійної підготовки, готовність до педагогічної діяльності розкривали О. М. Філь, І. М. Чорна та ін.

Готовність психологів до роботи з віктимними підлітками потребує всебічного вивчення майбутніми психологами особливостей підліткового віку, типів підлітків з проявами асоціальної поведінки, ролі особистісного

компонента в структурі різноманітних форм психічної діяльності, а також характерних поведінкових реакцій підлітків певної статті з проявами віктимної поведінки. Наявність таких знань дозволить майбутнім психологам чітко й своєчасно діагностувати наявну проблему у віктимних підлітків та вибирати правильну стратегію психопрофілактичної взаємодії з ними.

Теоретично обґрунтовано та розроблено модель формування готовності майбутніх психологів до роботи з попередження віктимної поведінки підлітків. Модель містить цільовий, змістовний і результативні блоки. До цільового блоку увійшли мета, завдання, принципи та концептуальні положення готовності майбутніх психологів до роботи з попередження віктимної поведінки підлітків. Змістовний блок враховує компоненти (мотиваційно-орієнтований, операційно-технологічний, особистісний та рефлексивно-оцінний), критерії (когнітивний, комунікативний, емоційно-вольовий та рефлексивний), етапи реалізації готовності майбутніх психологів до роботи з попередження віктимної поведінки підлітків (мотиваційно-орієнтаційний, діагностичний, організаційний, технологічний, аналітичний та контрольний).

До результативного блоку віднесено рівні готовності майбутніх психологів до роботи з попередження віктимної поведінки підлітків (елементарний, низький, середній, високий).

За результатами аналізу первинних факторів (п'яти основних рис особистості) було складено уявлення про характерологічні особливості майбутніх психологів, яким властиво: впевненість у власних вчинках, орієнтованість на швидкість, а не на якість виконання завдань, визначено прагнення студентів бути незалежними, самостійними, схильність до необміркованих дій, нездатність приховувати власні емоції, майбутні психологи – це особи, з логічним підходом до життя але з недостатнім відношенням до системної наукової діяльності. Визначено у 42,20% студентів-психологів середній показник ефективності навчальної діяльності.

Таким чином, готовність студентів-психологів до попередження віктимної поведінки підлітків, визначена як системне психологічне утворення в структурі особистості майбутнього фахівця, яке виражає прагнення фахівця на основі наявних професійних знань, умінь, професійної спрямованості й особистісних якостей успішно вирішувати питання запобігання та подолання віктимної поведінки особистості. На етапі професійного навчання така готовність забезпечує інтеграцію у свідомості студентів розрізнених уявлень про майбутню діяльність. Отже, формування готовності студентів-психологів до роботи з попередження віктимної поведінки підлітків під час навчання у вищій школі є складовою професійної готовності майбутніх психологів.

Україні потрібні фахівці, які могли б працювати самостійно й творчо, генеруючи нововведення, свіжі ідеї та пропозиції, демонструючи при цьому готовність успішно реалізовувати їх в умовах конкуренції. Тому зростають вимоги до особистісних і професійно значущих якостей фахівця, що відображають професійну компетентність, забезпечують конкурентоспроможність на ринку праці, сприяють професійній самореалізації та кар'єрному зростанню.